

“İklim krizi sanayinin geleceğini şekillendirecek”

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan, iklim değişikliği ile mücadelede atılacak adımların aciliyetinin arttığına dikkat çekiyor. **Erdal Bahçivan**, “İklim krizinin iş dünyası üzerinde etkileri **sanayi** sektörünün geleceğini şekillendirecek” diyor.

Önümüzdeki dönemde iş dünyası için karbon ayak izi hesaplamalarının gerçekleştirilmesini, ayak izini azaltmak için enerji ve kaynak verimliliğini, yenilenebilir enerji kaynak kullanımını artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmesi oldukça önem taşıyor. Başta Avrupa Yeşil Mutakabati olmak üzere küresel piyasalardaki gelişmelerin ticaret, **sanayi**, teknoloji ve istihdama ilişkin süreçleri doğrudan etkilediğini söyleyen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan**, özellikle en önemli pazarımız Avrupa Birliği’ndeki gelişmeler ve iklim değişikliği ile mücadelede atılacak adımların aciliyetinin daha da arttığına dikkat çekiyor.

Sanayinin bu yükümlülüklerde kilit rol oynadığını vurgulayan Bahçivan, **sanayide** fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kullanımının tercih etmek, enerji verimliliğinin artırmak, su sarfiyatının azaltmak, döngüsel ekonomi prensiplerinin benimsenerek kaynak verimliliğinin artırılıp atık oluşumunun azaltmak gibi yeşil dönüşüm uygulamalarının hayata geçirilmesi gerektiğini ifade ediyor. “İklim krizinin gezegen ve buna bağlı olarak iş dünyası üzerinde etkileri **sanayi** sektörünün geleceğini şekillendiren ana faktörlerden bir haline geldi” diyen Bahçivan ile yeşil dönüşüm uygulamalarını ve bu yönde çizilmesi gereken yol haritasını konuştuk.

Küresel iklim düzenlemeleri şirketleri nasıl etkileyecek?

Başta Avrupa Yeşil Mutakabati olmak üzere küresel piyasalardaki gelişmeler ticaret, **sanayi**, teknoloji ve istihdama ilişkin süreçleri doğrudan etkiliyor. Türkiye’deki **sanayi** kuruluşlarının üretim kapasitelerinden bağımsız sürdürü-

lebilir kalkınma anlayışını iş modellerinin bir parçası haline getirmesi gerekiyor. Önümüzdeki dönemde karbon ayak izi hesaplamalarının gerçekleştirilmesini, ayak izini azaltmak için enerji ve kaynak verimliliğini, yenilenebilir enerji kaynak kullanımını artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmesi oldukça önemli. İklim değişikliği ile mücadele için enerji ve kaynak verimliliğini artırmak amacıyla atılacak bu adımlar uzun

vadede maliyeti azaltıcı etkiler yaratabileceği gibi, teknoloji ve dijitalleşme kullanımının arttığı yeni iş modellerinin oluşmasını da sağlayacak.

Yeşil dönüşüm çalışmalarına olan ilgi, Türkiye özel sektöründe yeterli seviyede mi?

2024’te Türkiye’de ilk kez **İSO Sanayide Sürdürülebilirlik Eğilimi Araştırması**’nı yaptık. Ipsos iş birliğinde Türkiye genelinde 717 **sanayi** firması ile gerçekleştirilen araştırmamız **sanayi** kuruluşlarımızın, sürdürülebilirliği kurumsal stratejiye entegre etme noktasında henüz başlangıç aşamasında olduğunu ortaya koyuyor. Araştırmamızın sonuçları çerçevesinde ayrıca **“İSO Sanayide Sürdürülebilirlik Eğilimi Skorları”**nı “Farkındalık”, “Yaklaşım” ve “Uygulama” baş-

lıklarındaki üç farklı performans için hesapladık. Buna göre Türkiye genelinde **sanayi** firmalarının en yüksek skora ulaştığı alan; 100 üzerinden 48,97 ile ‘Farkındalık’ oldu. ‘Yaklaşım’, yani sürdürülebilirlik çalışmalarının planlama aşamasında olduğunu gösteren skor 34,27 iken **sanayi** firmalarının ‘Uygulama’ skoru ise 18,19 olarak ölçüldü. **Sanayi** firmalarımızın sürdürülebilirlik ile ilgili bilgi ve destek alma talebinin ve dolayısıyla bu konuya gösterilen ilginin her geçen gün arttığını memnuniyetle görüyoruz.

“KOBİ’lere yol haritası hazırlıyoruz”

“2024’te **sanayimiz** için önemli bir gündem konusu olan SKDM kapsamında alüminyum ile demir-çelik sektörlerinde ‘Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması Uygulama Rehberleri’ni hayata geçirdik. Kurumsal Karbon Ayak İzi Danışmanlığı, **İSO Enerji Masası** hizmetlerimizle **sanayi** firmalarımızı desteklediğimiz gibi TÜBİTAK tarafından yürütülen ‘Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı’ kapsamında KOBİ’lerimize yeşil dönüşüm yol haritası hazırlayan kuruluşlar arasında yer alıyoruz. Ülkemiz **sanayisinin** etkili ve güçlü bir paydaşı olarak toplumsal ve çevresel sorumluluklarımızın bilinci ve sürdürülebilirlik konusunda öncü rol oynama kararlılığı ile çalışmalarımıza önümüzdeki dönemde de devam edeceğiz.”

“Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması” kapsamında belirlenen sektörlerin demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen ile tekstil ve giyimden en fazla etkilenen sektörler olduğu ifade ediliyor. Farkındalığın artırılması ve sürece ilişkin yol haritasının oluşturulması açısından neler yapılmalı?

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın (AYM) küresel ticareti etkileyecek uygulamalarında öne çıkan Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın (SKDM) geçiş dönemi 2023'te başladı. İlk etapta demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerini kapsayan ve raporlama yükümlülüğü ile sınırlı olan geçiş dönemi sonrasında 2026'da mali yükümlülüklerin devreye gireceği asıl uygulama dönemi başlayacak. AB'nin ihracatımızdaki payının yüzde 40'ın üzerinde olduğunu dikkate aldığımızda SKDM çerçevesindeki gelişmelerin başta ilgili sektörler olmak üzere ülkemiz sanayisinin üretim maliyetleri ve rekabet gücü açısından etkileri de kaçınılmaz

olacak. Bu süreçte Türkiye'deki şirketlerin karbonsuzlaşma hedeflerini belirlemeleri ve sürdürülebilir üretim uygulamalarına geçiş yapmaları büyük önem taşıyor.

Döngüsel ekonomiye geçiş kapsamında yürürlüğe girecek olan eko-tasarım kuralları gibi mevzuat değişiklikleri AB'ye gerçekleştirilen ihracatı ne şekilde etkileyecek?

Sürdürülebilir Ürünler İçin Eko-tasarım Yönetmeliği kapsamındaki ürünler için dijital bir kimlik belgesi işlevi görecek olan Dijital Ürün Pasaportu (DPP) ile de ürünlerin sürdürülebilirlik özellikleri hakkındaki bilgilerin erişilebilir olması hedefleniyor. DPP'nin sürdürülebilir ürün tercih süreçlerini kolaylaştırmasının yanı sıra gümrük ve pazar denetim yetkilileri için de takip kolaylığı sağlaması amaçlanıyor. Bu süreçte satılmayan ürünlerin imhasının önlenmesi de gündemde. Kısacası çevresel ve sosyal etkileri dikkate alan bir anlayış her geçen gün yaygınlaşırken, tedarik zincirinde şeffaflığa yönelik talepler yoğunlaşacak. Bu doğrultuda firmamızın küresel anlamda rekabetçi olabilmek için sektörlerin daha yeşil, daha döngüsel ve daha dijital olması bir gereklilik halini alıyor.

Bu kapsamda Türk sanayisi için hangi riskler ve fırsatlar söz konusu? Değerlendirir misiniz?

İklim krizinin gezegen ve buna bağlı olarak iş dünyası üzerinde etkileri sanayi sektörünün geleceğini şekillendiren ana faktörlerden bir haline geldi. Özellikle en önemli pazarımız Avrupa Birliği'ndeki gelişmeler ile iklim değişikliği ile mücadelede atılacak adımların aciliyeti daha da artıyor. Ekonomimizin lokomotifi sanayimiz, bu yükümlülüklerde kilit rol oynuyor. Sanayide; fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kullanımının tercih etmek, enerji verimliliğinin artırmak, su sarfiyatının azaltılmak, döngüsel ekonomi prensiplerinin benimseyerek kaynak verimliliğinin artırılıp atık oluşumunun azaltılmak gibi yeşil dönüşüm uygulamalarının hayata geçirilmesi gerekiyor. Bu süreçte inovatif teknolojilerin kullanılması da firmaların verilerini takip ederek hedeflerini gerçekleştirebilmesi için önem taşıyor. Bununla birlikte önümüzdeki dönemde bireysel ve kurumsal hayatın en önemli bileşeni olmaya devam edecek olan sürdürülebilirlik, ülkemiz sanayisi için yeni bir fırsat penceresi sunuyor.

Adanalı ve İstanbullu sanayiciler bir araya geldi

İstanbul Sanayi Odası üyeleri, Adana Sanayi Odası üyeleriyle birlikte kentte bir dizi ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaretlerin ardından her iki odanın üyeleri ortak meclis toplantısı düzenledi. Adana Sanayi Odası toplantı salonunda düzenlenen toplantının açılışında konuşan Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvanç, Adana'nın sanayi başta olmak üzere birçok alanda öncü rol üstlendiğini belirterek, "Türkiye'nin 7. büyük ili konumundaki Adana, güçlü nüfusu ve sanayi altyapısıyla ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan bir şehirdir. Türkiye'nin toplam nüfusunun yüzde 2,64'üne sahip olan Adana, 2.2 milyon aşkın nüfusuyla, üretimden ihracata, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda öncü rol üstleniyor" diye konuştu. **İstanbul Sanayi Odası** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** ise Türkiye'nin 20-30 sene sonrasını planlayacak istihdam ve insan kaynakları projesi yapmak zorunda olduğunu belirterek, "Bu jeopolitik ortamda ve coğrafyada nasıl bir insan portföyüne ihtiyacımız varsa o şekilde planlama yapmalıyız. Her sene 1.5 milyon insanımızı üniversitelere almak yerine az ama öz üniversite eğitimi politikasına dönmeliyiz" dedi. (İHA)

ADANA SANAYİ ODASI BAŞKANI ZEKİ KIVANÇ:

“ADANA BİRÇOK ALANDA ÖNCÜ ROL ÜSTLENİYOR”

Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvanç, "Adana'nın sanayi geçmişi, Osmanlı dönemine kadar uzanır. Adana, 2,2 milyonu aşkın nüfusuyla, üretimden ihracata, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda öncü rol üstleniyor" dedi.

Adana Sanayi Odası toplantı salonunda düzenlenen toplantının açılışında konuşan Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvanç, Adana'nın sanayi başta olmak üzere birçok alanda öncü rol üstlendiğini belirterek, "Adana, Türkiye'nin ekonomik geleceğinde stratejik bir rol üstlenmeye devam ediyor. Sanayinin, tarımın, lojistiğin ve enerjinin buluşma noktasında yer alan bu şehir, her sektörde dinamik yapısıyla öne çıkıyor. Türkiye'nin 7. büyük ili konumundaki Adana, güçlü nüfusu ve sanayi altyapısıyla ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan bir şehirdir. Türkiye'nin toplam nüfusunun yüzde 2,64'üne sahip olan Adana, 2,2 milyonu aşkın nüfusuyla, üretimden ihracata, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda öncü rol üstleniyor" diye konuştu.

“Adana'nın sanayi geçmişi, Osmanlı dönemine kadar uzanır”

Adana'nın üretim kapasitesinin her geçen gün arttığını ve ülke ekonomisine katkısının sürdüğünü vurgulayan Başkan Kıvanç, şunları söyledi:

“1517 yılında Osmanlı topraklarına katılan Adana'da çeltik üretimi ve ipek imalathaneleri ile şeker kamışından şeker üreten tesisler bulunuyordu. Bu köklü geçmiş, Adana'nın sanayi altyapısının ne kadar derinlere dayandığını ve günümüze kadar süregelen üretim kültürünü yansıtmaktadır. 1864 yılında kurulan ilk çırçır fabrikası, şehrin sanayi alanındaki gelişiminin ilk örneği olarak dikkat çekerken, 1898'de kurulan ilk iplikhane ve 1901'de faaliyete geçen ilk entegre dokuma fabrikası, Adana'nın sanayileşme yolundaki güçlü adımlarını simgeler. Ardından, 1906 yılında kurulan ilk yabancı sermayeli fabrika, Aristidi Simyanoğlu tarafından faaliyete geçirilmiş ve bu fabrika, 1924 yılında “Milli Fabrika” adını almıştır. Ulu Önder Atatürk'ün talimatı üzerine 1927 yılında dönemin iş adamları tarafından hazineden satın alındı ve adı “Milli Mensucat” oldu. Günümüzde ise, birlikte gezdiğimiz bu tarihi fabrika, müze olarak şehrin sanayi mirasını yaşatmaktadır.”

İstanbul Sanayi Odası Yürütme Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** ise Türkiye'nin 20-30 sene sonrasını

planlayacak istihdam ve insan kaynakları projesi yapmak zorunda olduğunu belirterek, “Bu jeopolitik ortamda ve coğrafyada nasıl bir insan portföyüne ihtiyacımız varsa o şekilde planlama yapmalıyız. Her sene 1,5 milyon insanımızı üniversitelere almak yerine az ama öz üniversite eğitimi politikasına dönmeliyiz” dedi.

“Yapay zekayı yönetecek insanlara ihtiyacımız var”

Her sektörde kalifiye eleman bulunamadığını anlatan Bahçivan, “Her yerdeki temel sorun bu insan kaynakları konusu. Neler yapılması

gerektiğini biliyoruz ancak çözümü yeteri kadar doğru anlatamıyoruz. Daha cesur olmamız lazım. Arazi, kredi ve para bir şekilde temin edilebilir ama insan hiçbir şekilde temin edilemiyor. İstanbul'da en iyi liseleri bitiren öğrencilerimizin yüzde 95'i geleceği yurt dışındaki üniversitelerde arıyor. Bu çocukları ülkeye dönüştürme motive edemezsek bu çocukları kaybediyoruz. Yatırımlar yapıyoruz, tesisler inşa ediyoruz ama bunları yönetecek, üretim platformlarının başında duracak, yapay zekayı yönetecek insanlara ihtiyacımız var” diye konuştu.

Konuşmaların ardından toplantı soru-cevap ile devam etti.

Adanalı ve İstanbullu sanayicilerin bir araya geldiği toplantıda konuşan **İstanbul Sanayi Odası Başkanı Erdal Bahçivan** "Arazi, kredi ve para bir şekilde temin edilebiliyor ama insan hiçbir şekilde temin edilemiyor" dedi.

Bahçivan: Yurt dışına giden Öğrencileri geri döndürmeliyiz

ADANA (İHA) - Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvınc, "Adana'nın sanayi geçmişi, Osmanlı dönemine kadar uzanır. Adana, 2.2 milyonu aşkın nüfusuyla, üretimden ihracata, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda öncü rol üstleniyor" dedi.

İstanbul Sanayi Odası üyeleri, Adana Sanayi Odası üyeleriyle birlikte kente bir dizi ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaretlerin ardından her iki odanın üyeleri ortak meclis toplantısı düzenledi.

"Adana öncü rol üstleniyor"

Adana Sanayi Odası toplantı salonunda düzenlenen toplantının açılışında konuşan Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvınc, Adana'nın sanayi başta olmak üzere birçok alanda öncü rol üstlendiğini belirterek, "Adana, Türkiye'nin ekonomik geleceğindeki stratejik bir rol üstlenmeye devam ediyor. Sanayinin, tarımın, lojistiğin ve enerjinin buluşma noktasında yer alan bu şehir, her sektörde dinamik yapıyla öne çıkıyor. Türkiye'nin 7. büyük ili konumundaki Adana, güçlü nüfusu ve sanayi altyapısıyla ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan bir şehirdir. Türkiye'nin toplam nüfusunun yüzde 2,64'üne sahip olan Adana, 2.2 milyonu aşkın nüfusuyla, üretimden ihracata, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda öncü rol üstleniyor" diye konuştu.

dayandığını ve günümüze kadar süregelen üretim kültürünü yansıtmaktadır. 1864 yılında kurulan ilk çirçir fabrikası, şehrin sanayi alanındaki gelişiminin ilk örneği olarak dikkat çekerken, 1898'de kurulan ilk iplikhane ve 1901'de faaliyete geçen ilk entegre dokuma fabrikası, Adana'nın sanayileşme yolundaki güçlü adımlarını simgeler. Ardından, 1906 yılında kurulan ilk yabancı sermayeli fabrika, Aristidi Sinyanoglu tarafından faaliyete geçirilmiş ve bu fabrika, 1924 yılında "Milli Fabrika" adını almıştır. Ulu Önder Atatürk'ün talimatı üzerine 1927 yılında dönemin iş adamları tarafından hazineden satın alındı ve adı "Milli Mensucat" oldu. Günümüzde ise, birlikte geldiğimiz bu tarihi fabrika, müze olarak şehrin sanayi mi-

"Adana'nın sanayi geçmişi, Osmanlı dönemine kadar uzanır"

Adana'nın üretim kapasitesinin her geçen gün arttığını ve ülke ekonomisine katkısının sürdüğünü vurgulayan Başkan Kıvınc, şunları söyledi:

"1517 yılında Osmanlı topraklarına katılan Adana'da çeltik üretimi ve ipek imalathaneleri ile şeker kamışından şeker üreten tesisler bulunuyordu. Bu köklü geçmiş, Adana'nın sanayi altyapısının ne kadar derinlere

rasını yaşatmaktadır."

İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** ise Türkiye'nin 20-30 sene sonrasını planlayacak istihdam ve insan kaynakları projesi yapmak zorunda olduğunu belirterek, "Bu jeopolitik ortamda ve coğrafyada nasıl bir insan portföyüne ihtiyacımız varsa o şekilde planlama yapmalıyız. Her sene 1.5 milyon insanımızı üniversitelere almak yerine az ama öz üniversite eğitimi politikasına dönmeliyiz" dedi.

PARA | HABER

Yıl sonu enflasyon tahmini yüzde 44

Tüketici fiyatları Ekim'de aylık yüzde 2.88 artışla beklentilerin üzerinde gerçekleşirken, TCMB enflasyon tahminlerini yukarı yönlü güncelledi. Banka, yıl sonu tahminini 2024 için yüzde 44'e, 2025 için yüzde 21'e, 2026 için ise yüzde 12'ye çıkardı. TCMB Başkanı Fatih Karahan, fiyat istikrarı sağlanana kadar sıkı duruşu koruyacaklarını vurguladı.

HÜLYA GENÇ SERTKAYA

hulya.genc@paradergi.com.tr

YILLIK enflasyonda gerileme devam ederken, aylık enflasyon beklentilerin üzerinde arttı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, tüketici fiyat endeksi (TÜFE) Ekim'de aylık yüzde 2.88 artarken, yıllık enflasyon bir önceki aya göre 0.80 puan düşüşle yüzde 48.58'e geriledi. Yurtiçi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) Ekim'de aylık yüzde 1.29 artarken, yıllık enflasyon 0.85 puan azalışla yüzde 32.24'e indi.

Enflasyon görünümünde son tablo böyleyken, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), yılın son enflasyon raporunda tahminlerini yukarı yönlü güncelledi. TCMB, yıl sonu enflasyon tahminini 2024 için 6 puan artışla yüzde 44, 2025 için 7 puan artışla yüzde 21 ve 2026 için 3 puan artışla yüzde 12 olarak açıkladı. Orta vadede ise enflasyonun yüzde 5'de istikrar kazanması hedefini yineledi. Bir önceki enflasyon raporunda TCMB'nin yıl sonu enflasyon tahmini 2024, 2025 ve 2026 yılları için sırasıyla yüzde 38, yüzde 14 ve yüzde 9 düzeyindeydi. 2025-2027 Orta Vadeli Program'da ise 2024, 2025 ve 2026 yılı sonu için tahminler yüzde 41.5, yüzde 17.5, yüzde 9.7 şeklinde yer alıyor. Enflasyon raporunda tahmin aralıklarının alt ve üst noktaları 2024 yılı için yüzde 42 ve 46, 2025 yılı için yüzde 16 ve

26, 2026 yılı için ise yüzde 6 ve 18 olarak belirlendi. TCMB, gıda fiyatları enflasyonuna ilişkin varsayımını "işlenmemiş gıda kaynaklı olarak" yukarı yönlü güncelledi. Gıda enflasyonu tahmini 2024 için yüzde 41.8'e, 2025 için yüzde 22.8'e çıkarıldı. Petrol fiyatı tahminleri ise gerçekleşme kaynaklı olarak 2024 için 84.2 dolardan 81.1 dolara geriledi.

Yılın son enflasyon raporunu Ankara'da açıklayan TCMB Başkanı Fatih Karahan, son dönemde yüksek seyreden gıda fiyatlarının 2024 yıl sonu tahmin güncellemesi üzerinde 1.6 puan etkili olduğunu vurguladı.

SIKILAŞMA SÜRECEK

Enflasyon tahminlerinin yukarı yönlü revize edilmesinin herhangi bir şekilde para politikasında bir duruş değişikliğine işaret etmediğini vurgulayan TCMB Başkanı Karahan, para politikasındaki sıkı duruşu, dezenflasyonun devamını sağlayacak şekilde sürdüreceklerini ifade etti. 2024 yılı sonu için daha önce yüzde 38 olarak belirledikleri hedefe, 2025 Mart'ta ulaşılacağını dile getiren Karahan, hedefte üç aylık gecikme olduğunu, birkaç yıllık dezenflasyon programında bu durumun ciddi bir sapma olmadığı görüşünü paylaştı.

Dezenflasyon sürecinin devam ettiğini, makroekonomik göstergelerin de bu süreçle uyumlu şekilde ilerlediğini dile getiren Karahan, "Enflasyonun ana eğilimi öngördüğümüzden yavaş olsa da iyileşiyor" ifadelerini kullandı.

TÜFE Ekim'de aylık yüzde 2.88 arttı

TÜFE değişim oranları (%), Ekim 2024	Ekim 24	Ekim 23
Bir önceki aya göre değişim oranı	2,88	3,43
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı	39,77	55,00
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı	48,58	61,36
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı	62,02	54,26

Yİ-ÜFE Ekim'de aylık yüzde 1.29 arttı

Yİ-ÜFE değişim oranları (%), Ekim 2024	Ekim 24	Ekim 23
Bir önceki aya göre değişim oranı	1,29	1,94
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim or.	27,17	38,70
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı	32,24	39,39
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı	43,93	58,46

Kaynak: TÜİK

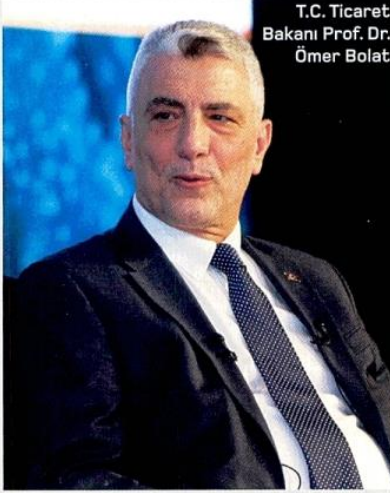

'İhracatçıya teşvik ve destekler devam edecek'

TURKUVAZ Medya Grubu'nun ev sahipliğinde gerçekleştirilen "Türkiye İhracat Seferberliği Programı"na katılan T.C. Ticaret Bakanı Prof. Dr. Ömer Bolat, Türkiye'nin 2024 yılı ihracat hedefleri, yeni ekonomik stratejiler ve küresel ticaretteki konumunu güçlendirmeye yönelik çalışmalarını paylaştı. A Para Yayın Koordinatörü ve A Haber Ekonomi Müdürü Özlem Doğaner ve Sabah Gazetesi Ekonomi Müdürü ve Yazarı Dilek Güngör'ün moderatörlüğünde yapılan özel oturumda soruları cevaplandıran Bakan Bolat, 2024 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin 264 milyar dolarlık ihracat hedefini tutturmaya kararlı olduklarını vurguladı.

Bakan Bolat, Ocak-Ekim 2024 döneminde Türkiye'nin ihracatının yüzde 3.2 oranında artış göstererek 216.4 milyar dolara ulaştığını belirtti. Ekim ayında kaydedilen 23.6

T.C. Ticaret
Bakanı Prof. Dr.
Ömer Bolat

milyar dolarlık ihracatın, Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyesi olduğunu ifade eden Bolat, yılın son iki ayında da benzer performansla 264 milyar dolarlık hedefe ulaşabileceğini söyledi. Bolat, "Son 15 ayının 10'unda ihracatta rekor açıkladık. Geçtiğimiz Mayıs ayında 24.1 milyar dolarla Cumhuriyet tarihinin en yüksek ihracat oranını gerçekleştirdik. İhracat ailesi olarak ülkemize 375 milyar dolar döviz kazandırmış olmak bizleri gururlandırıyor" dedi. Ticaret Bakanı Bolat, 2025 yılı için küresel ticaretin daha zayıf büyüme beklentilerine rağmen Türkiye'nin Asya-Pasifik ve Orta Doğu pazarlarında güçlü bir şekilde yer alacağına ve sürdürülebilir ihracat artışı hedeflediklerine dikkat çekti. 2025 yılında 279.6 milyar dolarlık ihracat hedefiyle ilgili olarak Bakan Bolat, "Türkiye'nin hedefleri doğrultusunda, ihracatçılarımıza yeni teşvikler ve destekler geliştirmeye devam edeceğiz" dedi.

Karahan, enflasyonun ana eğilimindeki düşüşe bağlı olarak indirim döngüsü başlasa bile sıkı duruşun korunacağını altını çizdi.

GIDA FİYATLARI ETKİSİ 1.03 PUAN

Şimdi de aylık yüzde 2.88 artışla beklentilerin üzerinde gerçekleşen Ekim ayı enflasyonunun detaylarına bakalım. Yüzde 4.33 artan gıda ve alkolsüz içecek grubu, yüzde 14.32 artan giyim ve ayakkabı grubu, yüzde 2.93 artan konut grubu fiyatları Ekim ayı enflasyonunun temel belirleyicilerinden oldu. Enflasyona katkısı gıda ve alkolsüz içecekler grubunun 1.03 puan, giyim ve ayakkabı grubunun 0.85 puan, konut grubunun 0.48 puan olarak kaydedildi. Yıllık bazda ise en yüksek artış yüzde 93.66 ile eğitim, yüzde 89.39 ile konut, yüzde 62.09 ile lokanta ve oteller ana harcama gruplarında görüldü. Gıda ve alkolsüz içeceklerde yıllık artış yüzde 45.28 düzeyinde gerçekleşti.

İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın hariç TÜFE'deki (B) değişim 2024 yılı Ekim'de aylık yüzde 2.69 olurken, yıllık enflasyonu bir önceki aya göre 1.13 puan azalışla yüzde 47.10 düzeyinde gerçekleşti. C endeksi (enerji, gıda, içecekler, alkollü içkiler, tütün ve altın hariç TÜFE) aylık yüzde 2.79 artış gösterdi. Özel kapsamlı TÜFE göstergesi C, Ekim'de yıllık bazda ise bir önceki aya göre 1.35 puan azalışla yüzde 47.75 arttı.

İŞLENMEMİŞ GIDA GRUBUNDA GÜÇLÜ ARTIŞ

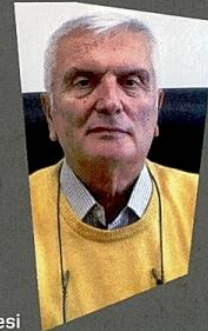
TCMB, Ekim ayı Para Politikası Kurulu toplantı özetinde, öncü göstergelerin Ekim ayı enflasyonu üzerinde gıda fiyatlarının etkisinin öne çıkacağına işaret etmiş, bu dönemde işlenmemiş gıda fiyatlarının taze meyve ve sebze kaynaklı olarak artış eğilimini sürdüreceğini değerlendirmişti. TCMB'nin, 5 Kasım'da yayımladığı Ekim ayı aylık fiyat gelişmeleri raporun-

Prof. Dr. Üstün DİKEÇ / Ekonomist

"Hizmetler grubu fiyatlarında artış yavaşladı"

Önceki aylık fiyat gelişmeleri raporunda ağırlıklı olarak gıda ve hizmetler, enflasyonu artıran ana gruplar olarak belirtilirken, 2024 Ekim'de hizmetlerin olumsuz etkisi hem aylık hem de yıllık olarak açıklanan enflasyon oranının altında kaldı ve giderek düşüş gösterdi. Gıda fiyatlarındaki artışın ise enflasyonu artırdığı görülüyor. Gıda grubundaki ürün fiyatlarının artma nedenleri, üreticiden nihai tüketiciye gelinceye kadar ki aşamalarda ara satıcı kurumların artması, maliyeti etkileyen ham ve ara mallar fiyatlarındaki artışlar ve her aşamada gerek üreticilerin gerekse ara kurum yöneticilerinin tekeli yaklaşımıyla fiyatları artırmaları şeklinde üç grupta toplanabilir. Endekste kapsanan 143 temel başlıktan (amaca göre bireysel tüketim sınıflamasında) 110 temel başlığın endeksinde yükseliş, 26 başlığın endeksinde düşüş olması, 2024 Ekim'de yönetimce öngörülenin gerçekleşmediğini

gösterir. Nitekim, özellikle geçici arz koşulları ve izlenen para politikasının kontrolünde olmayan alkollü içkiler ve tütün ile yönetilen ve yönlendirilen fiyatlar hariç özel kapsamlı enflasyon göstergelerinde oran Ekim ayı enflasyon oranının üstünde, diğer gruplarda ise ılımlı ve enflasyon oranının altında bir artış göstermekte. TCMB'nin, yılın son enflasyon raporunda enflasyon tahminlerini yukarı yönlü güncellemesi düşündürücü. Tedrici de olsa ağırlıklı olarak kamuca gıda ve enerji fiyatlarının kontrol edilemediği ve dövizle ilgili izlenen politika ve önlemlerin yeterli olmadığı söylenebilir.

PARA | HABER

Ayşe ÖZDEN / A&T Bank Baş Ekonomisti

“TCMB tetikte kalmayı sürdürüyor”

Manşet enflasyon Ekim’de aylık yüzde 2.88 artış ile yüzde 2.6 olan piyasa beklentisinin üzerinde gerçekleşti. Yeni sezon nedeniyle yüzde 14.32 artan giyim ve ayakkabı grubu ve yüzde 4.33 artan gıda fiyatları, enflasyonun beklentilerden yüksek gelmesindeki ana etkenler arasında yer aldı. Ekim enflasyon verileriyle hesaplanan Kasım ayı kira zammı yüzde 62.02 oldu. Ekim ayı enflasyon gerçekleşmesiyle yıl sonu enflasyonu yüzde 45 seviyelerinde şekillendi. Merkez Bankası’nın enflasyon beklentileri konusunda tetikte kalmayı sürdürmesi ve enflasyon karşıtı politikalara devam etmesi nedeniyle ilk faiz indirimini 2025 yılı ilk çeyreğinde değerlendireceğini tahmin ediyorum. 2025 yılı asgari ücret artışının açıklık sınırındaki yükseliş (10 aylık değişim: yüzde 41.5) nedeniyle en az yüzde 30 olacağı varsayımı ile 2025 yılsonu enflasyon beklentimi yüzde 25 olarak koruyorum.

TCMB Başkanı Fatih Karahan yapmış olduğu sunumda kısa vadeli enflasyon beklentilerine istinaden Eylül ve Ekim ayı enflasyon rakamlarındaki yukarı yönlü geçici sürprizlerin ardından mevcut sıkı duruşun devamıyla birlikte gelecek yıl enflasyonun kayda değer bir düşüş sergileyeceğini ve fiyatlama davranışları ile enflasyon beklentilerini olumlu etkileyeceğinin altını çizdi. 2025 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 38’e düşmesini bekledikleri enflasyonda üç ay gecikmeli olarak enflasyonla mücadele patikasının devam ettiğini ön plana çıkardı.

da ise yıllık enflasyonun gıda ve temel mallar gruplarında yükselirken, diğer ana gruplarda gerilediğine işaret edildi. Ekim’de enflasyon kompozisyonunun dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak öne çıktığına dikkat çekilen raporda, bu dönemde geçici arz koşullarına bağlı ve para politikasının görece etki alanı dışında olan işlenmemiş gıda fiyatlarının, taze meyve ve sebze grubu kaynaklı olarak güçlü bir artış kaydettiği vurgulandı. Rapora göre para politikasının etkilerinin daha çok hissedildiği temel mal ve talebe duyarlı bazı hizmet kalemlerinde ise daha ilımlı bir görünüm söz konusu. Bu açıdan manşet enflasyon düzeyi kompozisyonundaki bu düzelmeyi tam olarak göstermemekte, diğer taraftan ana eğilim göstergeleri daha net bir görünüm sunmakta. Mevsim etkilerinden arındırıldığında temel mal enflasyonunun Eylül aynaya kıyasla gerilediği gözlemlendi. Bu dönemde mevsimsellikten arındırılmış hizmet fiyatlarında da aylık artış yavaşladı. Bu gelişimde, zayıflama kaydeden kira ile lokanta-otel gruplarının yanı sıra, eğitim kaynaklı görece fiyat uyarlamasının tamamlanmasının da etkisiyle diğer hizmetler grubu öne çıktı.

Bu arada mevsim etkisinden arındırıl-

miş TÜFE göstergelerine de bir göz atalım. TÜİK verilerine göre mevsim etkisinden arındırılmış TÜFE Ekim’de yüzde 2.51 oldu. Mevsim etkisinden arındırılmış TÜFE mallarda yüzde 2.10 artış, hizmetlerde yüzde 3.43 artış gösterdi.

İHRACAT İKLİM ENDEKSİ YÜZDE 51.1

Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi Ekim’de 51.1’e yükselerek ihracat ikliminde ilımlı, ancak önceki aya göre daha belirgin bir iyileşmeye işaret etti. Böylece dış talep koşulları üst üste 10 anket döneminde güçlenme sergiledi. Endeks Eylül’de 50.5 düzeyindeydi.

Geçen hafta faaliyet illerine göre ihracat rakamları da açıklandı. Ticaret Bakanlığı’nın faaliyet illeri bazında ihracat sıralamasına göre, 2024 Ocak-Ekim döneminde 29 il 1 milyar doların üzerinde ihracat yaptı. 58 il ihracatını artırdı. Ekim’de geçen yılın aynı aynaya göre faaliyet illeri bazında ihracatta İstanbul yüzde 6.9 azalış ve 5 milyar 81 milyon dolarla birinci sırada yer alırken, Kocaeli yüzde 15.9 artış ve 2 milyar 841 milyon dolarla ikinci sırada, İzmir yüzde 15 azalış ve 1 milyar 758 milyon dolarla üçüncü oldu.

Yücel Tonguç ERBAŞ / Ahlatıcı Yatırım Genel Müdür Yardımcısı

“Fiyat artışı PPK’nın beklediği hızda gelmedi”

TCMB Başkanı Fatih Karahan, yılın son enflasyon raporu toplantısında dezenflasyonist sürecin devam ettiğini belirtti. Cari dengede iyileşmenin sürdüğünü ifade eden Karahan, iç talepteki zayıflamanın cari açığa katkısının altını çizdi. Kararlılıkla sürdürülen sıkı para politikasının beklentilerde iyileşmeyi beraberinde getirdiğini ifade eden Karahan, piyasa ve reel sektörün dışında hane halkı beklentilerinin iyileşmesinin öneminin altını çizdi. Sunumda fiyat artışı hızının Para Politikası Kurulu’nun (PPK) beklediği hızda gelmediği aktarıldıkça, konulan hedeflerin bir-üç ay arasında gecikmeli gerçekleşebileceğine dikkat çekildi. TCMB raporunda orta vadeli tahminler revize edilirken petrol fiyatı tahminleri 2024 ve 2025 yılları için aşağı çekildi. Buna göre geçtiğimiz toplantıda 2024 yılı için 84.2 dolar olan petrol tahmini 81.1’e revize edilirken,

2025 yılı için ortalama 82.9 dolardan 78.8 dolara çekildi. Gıda fiyatlarında ise 2024 yıl sonu değişimi tahmini yüzde 35.5’ten yüzde 41.8 seviyesine doğru yukarı revize edildi. Başkan Karahan’ın güncel enflasyona dair yaptığı değerlendirmede fiyatların beklediği hızda düşmemesi adına sıkı para politikasının genel enflasyonda belirli bir etki alanı olduğunu söylemesi dikkat çekti. Enflasyon raporunda 2024 sonuna dair tahminler yüzde 38’den yüzde 44’e doğru revize edildi. Asıl dikkat çeken nokta ise yüzde 14 olarak tahmin edilen 2025 yıl sonu enflasyon tahmininin yüzde 21’e yükseltilmesi oldu.

10 ayda 9,7 milyar dolarlık hububat ihracatı yapıldı

Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri sektörü, yılın 10 ayında 9 milyar 737 milyon 320 bin dolar dış satım gerçekleştirdi.

Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri verilerine göre Türk hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri sektörü, yılın 10 ayında 218 ülke ve serbest bölgeye 10 milyon 147 bin 145 ton ürün gönderdi.

■ Dış satım karşılığında 9 milyar 737 milyon 320 bin dolar gelir elde eden sektörün bu dönemdeki ihracatı, geçen yılın aynı dönemine göre birim fiyatta yüzde 10,2 artarken miktarda yüzde 12, değerinde ise yüzde 3,1 düştü.

■ Sektör, en fazla ihracatı 3 milyar 371 milyon 433 bin dolarla Orta Doğu ülkelerine yaptı. Orta Doğu'yu 2 milyar 347 milyon 448 bin dolarla Afrika, 1 milyar 232 milyon 217 bin dolarla Avrupa izledi.

■ TİM Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri Sektör Kurulu Başkanı Ahmet Tiryakioğlu, AA muhabirine, [İstanbul Sanayi Odası \(İSO\)](#) tarafından açıklanan

Sektörel PMI Raporu'nda takip edilen 10 sektör içinde üretimi azalmayan tek sektörün gıda olduğuna dikkati çekti.

■ Yüksek faiz ortamındaki daralmanın temel ihtiyaç gıdaya olan talebi etkilemediğini anlatan Tiryakioğlu, "İSO raporuna göre, girdi fiyatlarında en yüksek maliyet gıda sektöründe olduğu için gıda ürünleri fiyatlarındaki artış hızı arzu edilen ölçüde yavaşlamıyor. Fakat dünyadaki petrol bolluğuna bağlı olarak, enerji fiyatlarında bir iyileşme söz konusu. Dünya Bankası da Emtia Piyasaları Görünüm Raporu'nda bu durumun 2025'te küresel gıda fiyatlarını son 5 yılın en düşük seviyesine gerileteceğine işaret ediyor." dedi.

■ Tiryakioğlu, Covid-19 salgınından bu yana dünyada yükselen gıda fiyatlarındaki normalleşmenin etkilerinin gelecek yıl daha görünür hale gelmesini beklediklerini sözlerine ekledi. /AA